

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

**JUDr. PhDr. Silvie Treľovej, PhD.: Rovnaké zaobchádzanie so ženami a mužmi.
Osobitné pracovné podmienky tehotných žien a matiek v pracovnom pomere.**

Predloženú už publikovanú habilitačnú prácu z hľadiska systematického členenia habilitantka rozdelila do dvoch základných častí. V prvej časti habilitačnej práce sa zaoberá problémom rovnosti žien a mužov a jej legislatívnej úpravy vo všeobecnej rovine a druhá časť práce je zameraná na vedeckú analýzu problému tehotných žien a matiek v pracovnom pomere.

Prvá časť práce je zameraná na rovnosť žien a mužov v celej šírke ich pracovného života vrátane problému rodovej rovnosti. Osobitne sa sústreďuje na tú časť rovnosti mužov a žien, ktorá bezprostredne súvisí s pracovnoprávnymi vzťahmi. Ťažisko tejto časti práce tvorí analýza právnych prameňov práva EÚ, prameňov Rady Európy a prameňov Medzinárodnej organizácie práce. Do rámca takto široko koncipovaného predmetu posudzovanej práce habilitantka pojala aj problém rodovej rovnosti, čo nebolo najšťastnejším riešením.

Druhá časť habilitačnej práce tvorí jej ťažiskovú časť. Habilitantka sa v nej zaoberá výlučne pracovnoprávnymi aspektami osobitného právneho postavenia tehotných žien a matiek. Osobitne sa sústreďuje na právne postavenie tehotných žien a matiek v pracovnom pomere.

Ak všeobecne porovnáваме tieto dve systematické časti habilitačnej práce, v jej druhej časti habilitantka v podstatnej väčšej miere uplatnila metódu vedeckej analýzy a syntézy, pričom v prvej časti habilitačnej práce prevláda metóda vedeckej komparácie.

Domnievam sa, že rozšírenie obsahu habilitačnej práce aj na všeobecné postavenie žien a mužov z hľadiska antidiskriminačného práva neumožnilo habilitantke do plnosti uplatniť metódu vedeckej analýzy.

Podstatnú pozornosť v druhej časti práce, zaoberajúcej sa už len právnym postavením tehotných žien a matiek tvorí právna analýza základných právnych pojmov predmetu habilitačnej práce, akým je napríklad pojem tehotná, tehotná zamestnankyňa a ďalšie.

Habilitantka analyzuje pojem tehotná žena najmä vo vzťahu k § 40 Zákonníka práce okrem iného aj v nadväznosti na predzmluvné vzťahy ako aj aktuálnu judikatúru Súdneho dvora EÚ. Rovnako mimo pozornosti autorky nezostal ani problém rozdielnej právnej

terminológie vo vzťahu k chránenému subjektu, kde zákonodarca používa na viacerých miestach Zákonníka práce.

Kvalite habilitačnej práce prospelo aj skúmanie čiastkových problémov osobitného postavenia tehotných žien a matiek v nadväznosti na aktuálnu a konštantnú judikatúru Súdneho dvora EÚ.

Treba pozitívne hodnotiť najmä početnosť záverov *de lege ferenda*, ktoré vyplynuli z analýzy predmetu habilitačnej práce.

Na druhej strane v habilitačnej práci autorka na viacerých miestach habilitačnej práce sa odkazuje na smernicu 18 o rodičovskej dovolenke a len v úvodnej – prvej časti práce spomína, že došlo k prijatiu novej smernice o č. 2019/1158 o rovnováhe medzi pracovným a súkromným životom rodičov a osôb s opatrovateľskými povinnosťami.

Na viacerých miestach práce sa používa právna terminológia, ktorú Zákonník práce nepozná, napr. problém pracovného pohovoru ako aj „vylúčenie tehotných žien a matiek z výkonu niektorých prác“ namiesto pojmu „zákaz niektorých prác pre tehotné ženy a matky.“

Hlbšiu právnu analýzu by si zasluhoval problém návratu ženy (muža) z materskej alebo rodičovskej dovolenky podľa § 157 Zákonníka práce.

Pokiaľ ide o formálnu stránku habilitačnej práce, práca je písaná zrozumiteľne, gramaticky správne s relatívne vysokým počtom domácich a zahraničných literárnych prameňov.

Na ústnej obhajobe habilitačnej práce navrhujem, aby habilitantka analyzovala právne postavenie tehotnej zamestnankyne v rámci predzmluvných vzťahov z hľadiska antidiskriminačného práva a poukázala na niektoré významné judikáty Súdneho dvora EÚ.

Predloženú habilitačnú prácu aj napriek niektorým nedostatkom hodnotím pozitívne a odporúčam, aby po úspešnej obhajobe habilitačnej práce bol JUDr. PhDr. Silvii Treľovej, PhD. udelený vedecko-pedagogický titul „docent“ v odbore pracovné právo.

V Trnave 25. 2. 2020

prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc., v. r.
Katedra pracovného práva a práva sociálneho
zabezpečenia TU v Trnave, Právnickej fakulty

Oponentský posudek na
habilitační práci

JUDr. PhDr. Silvie Trel'ové, Ph.D.

**Rovnaké zaobchádzanie so ženami a mužmi
Osobitné pracovné podmienky tehotných žien a matiek v pracovnom pomere**

1. Aktuálnosť tématu

V predloženej habilitačnej práci je spracované jedno ze stěžejních témat pracovního práva - problematika rovného zacházení mezi muži a ženami.

Toto téma je dlouhodobě předmětem zvýšeného zájmu nejen teorie a praxe pracovního práva, ale i nejširší veřejnosti. Pozornost je mu věnována jak v právu národním, tak i mezinárodním a v právu Evropské unie.

2. Metody zpracování

Při zpracování tématu vycházela autorka z hlavních metod vědecké práce – zejména z metody analýzy a syntézy, které uplatnila hlavně ve druhé části práce a dále též z metody komparativní, především s českou právní úpravou. Využila rovněž metodu historickou a za účelem hloubkové analýzy i metodu kompilační.

Zvolené metody byly vhodně využívány tak, aby bylo dosaženo cílů, které si habilitantka stanovila.

3. Struktura a věcný obsah práce

Posuzovaná práce je rozdělena do tří kapitol, z nichž první dvě jsou dále vnitřně strukturovány.

V první části nazvané „Rovnosť žien a mužov a jej legislatívna úprava“ autorka analyzuje zvolené téma v širších souvislostech, v obecnější rovině. Nejprve v historickém kontextu – podává výklad o vývoji postavení žen ve společnosti. Pozornost dále věnuje příslušným mezinárodním dokumentům, zejména Mezinárodní

organizace práce a Rady Evropy a dokumentům primárního a sekundárního práva Evropské unie – především antidiskriminačním směrnicím.

Na str. 16 habilitantka uvádí, že „... v roce 1920 bylo schváleno rovné volební právo pro muže i ženy nejen ve všech amerických státech, ale i u nás.“ K tomu poznamenávám, že v Československu volily ženy do obecních zastupitelstev na zákonné úrovni již v roce 1919, na ústavní úrovni bylo rovné volební právo žen a mužů zakotveno v Ústavě ČSR přijaté v roce 1920.

Autorka poukazuje na rozdíl v pojetí rovnosti pohlaví a rodové rovnosti. V souvislosti s rozlišováním pojmů pohlaví a rod autorka nepovažuje za adekvátní používat pojem rovnost pohlaví, protože tento termín v nás evokuje snahu o odstranění biologických rozdílů mezi muži a ženami. Jak uvádí, „cílem rovnosti žen a mužů je odstraňovat rodové (sociální) rozdíly a nikoliv pohlavní (biologické) rozdíly. Jde o vytvoření prostoru pro každou ženu a každého muže, aby se mohli ve svém životě realizovat na základě svých přání a schopností.“ (str. 25). S tímto názorem lze jistě souhlasit.

Habilitantka dále věnuje pozornost legislativnímu vývoji a významu institutu dočasných vyrovnávacích opatření v SR a jejich uplatnění v praxi. Zabývá se i různými projekty a programy vztahujícími se k předemné problematice, které organizuje především Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR.

Ve druhé části nazvané „Tehotné ženy a matky v pracovnom pomere“ habilitantka analyzuje slovenskou úpravu postavení těhotných žen a matek v pracovním poměru. Poukazuje na řadu praktických problémů, nabízí jejich řešení. Autorka upozorňuje na diskuse týkající se názvu dvou důležitých osobních překážek v práci – mateřské dovolené a rodičovské dovolené (str. 143). Pravdou je, že se ozývají hlasy – zejména osob, které tyto dovolené čerpají – že náročná péče o dítě není dovolenou, tedy dobu určenou k oddychu a relaxaci. Sama autorka však upozorňuje na genezi pojmu „dovolená“, kdy zaměstnavatel dovoluje, aby byl zaměstnanec dočasně uvolněn z výkonu práce. Pojmy mateřská dovolená a rodičovská dovolená jsou tradiční, dlouhodobě užívané a dobře známé nejen odborné, ale i nejširší veřejnosti. Zatím jsou stále používány i v legislativě Evropské unie a v mezinárodních dokumentech. Stejně tak například i v němčině (Muttersurlaub, Elternurlaub) nebo francouzštině (congé maternal, congé parental). Návrh na změnu

těchto dvou překážek v práci považuji za diskutabilní. Otázkou je, komu nebo čemu by změna názvu těchto pojmů prospěla.

Ve třetí, nejméně rozsáhlé části nazvané „Úskalia a výhody modernej matky“ se habilitantka zaměřuje na typologii žen podle jejich preference k rodině a uplatnění se na trhu práce a dělí je do tří skupin preferencí životního stylu. Vychází rovněž ze sociologických aspektů zkoumaných otázek. Doporučuje prosazovat model sdíleného rodičovství a model rovné dělby práce v domácnosti.

Závěr práce je logickým vyústěním textu. Autorka konstatuje, že i když ve světě práce zaznamenáváme značný pokrok v dosavadní rodové rovnosti, bariéry stále přetrvávají. Přináší náměty de lege ferenda, které by měly tuto situaci zlepšit.

Poukazuje např. na problematičnost nejednotné právní terminologie, která je – jak uvádí – vážným problémem a příčinou různých výkladů příslušných pracovněprávních norem. Zákoník práce např. používá pojmy „těhotná žena“ a „těhotná zaměstnankyně“. Na základě komparace těchto dvou pojmů autorka dospívá k závěru, že těhotná žena je širší pojem než těhotná zaměstnankyně, která je ze zákona speciálně chráněna. Vyslovuje názor, že těhotná, která neoznámí zaměstnavateli své těhotenství je „jen“ biologicky těhotná a neměla by tedy požívat právní ochrany. V této souvislosti navrhuje zakotvit do zákoníku práce povinnost zaměstnankyně písemně informovat zaměstnavatele o těhotenství. Uvádí, že správné vymezení pojmu těhotné zaměstnankyně povede ke zvýšení sociálněprávní ochrany těhotné zaměstnankyně v aplikační praxi.

4. Prameny práce

Autorka pracovala se širokým okruhem pramenů domácí i zahraniční provenience. Práce s nimi má vysokou úroveň, vědecká etika byla dodržena.

5. Cíl práce

V předmluvě si autorka vytýčila dva cíle. Primární cíl – „analýza problematiky rovného zacházení se ženami a muži od vymezení pojmů přes legislativní úpravu až po opatření přijímaná za účelem uplatnění zásady rovného zacházení se ženami a muži

v praxi.“ Druhý cíl práce zaměřený na těhotné ženy a matky malých dětí je formulován jako „vytvoření uceleného přehledu legislativních opatření zaměřených na ochranu zdraví při výkonu závislé práce a úpravu pracovních podmínek těhotných žen a matek.“ Oba cíle byly úspěšně naplněny.

Otázka do rozpravy

Jaké změny ve slovenské právní úpravě si vyžádá implementace Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2019/1158 ze dne 20. 6. 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob?

Na základě výše uvedeného hodnocení závěrem konstatuji, že posuzovaná práce je zdařilá, splňuje požadavky kladené na habilitační práce a proto doporučuji, aby byl JUDr. PhDr. Silvií Treňové, Ph.D. po úspěšně provedeném habilitačním řízení udělen vědecko-pedagogický titul „docent“ pro obor pracovní právo.

V Praze dne 18. 3. 2020

prof. JUDr. Věra Štangová, CSc., v. r.
Právnická fakulta Univerzity Karlovy

POSUDOK OPONENTA HABILITAČNEJ PRÁCE

Predkladateľka habilitačnej práce :	JUDr. PhDr. Silvia Treľová, PhD.
Téma rigorózneho práce:	Rovnaké zaobchádzanie so ženami a mužmi. Osobitné pracovné podmienky tehotných žien a matiek v pracovnom pomere.
Oponent habilitačnej práce:	doc. JUDr. Marcel Dolobáč, PhD.

Úvodom

Autorka predložila habilitačnú prácu na tému rovnaké zaobchádzanie s mužmi a ženami s akcentom na osobitné pracovné podmienky tehotných žien a matiek v pracovnom pomere. Bolo by nesprávne tvrdiť, že sa jedná o novú, doteraz neprebádanú oblasť právnej úpravy či vedeckých štúdií, na druhej strane ide o problematiku, ktorá je rovnako aj dnes aktuálna a vyžaduje si pozornosť vedeckej, odbornej i laickej obce. Oponent zdôrazňuje, že zásada rovnakého zaobchádzania v pracovnoprávných vzťahoch je témou, ktorú nemožno považovať za vyčerpanú, prípadne zastaralú a je úlohou zákonodarcu, judikatúry i právnej vedy sledovať jej dodržiavanie v neustále meniacich sa spoločenských podmienkach.

Z pohľadu spracovania habilitačnej práce je mnohonásobne pertraktovaná téma výhodou, keď na jednej strane poskytuje široký diapazón vedeckej a odbornej literatúry, na strane druhej početnosť zdrojov kladie pred autorku nástrahu povrchnosti, ktorá ju môže viesť k popisu notorií bez akejkoľvek pridanej hodnoty.

Oponent konštatuje, že autorka nepodľahla naznačeným nástrahám, predložila kvalitnú prácu, ktorá je napísaná svedomito a ktorá (odborného) čitateľa rozhodne zaujme.

Cieľ habilitačnej práce a použitie vedeckých metód

Cieľ habilitačnej práce je vytýčený pomerne všeobecne, autorka ho formulovala ako analýzu „*problematiky rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi od vymedzenia pojmov cez legislatívnu úpravu až po opatrenia prijímané za účelom uplatnenia zásady rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi v praxi.*“. Autorka zamerala osobitnú pozornosť na tehotné ženy a matky v postavení zamestnankýň a v tejto súvislosti považovala „*vytvorenie uceleného prehľadu legislatívnych opatrení zameraných na ochranu zdravia pri výkone závislej práce a úpravu pracovných podmienok tehotných žien a matiek*“ za sekundárny cieľ práce.

Z takto vymedzeného cieľa badať záujem o prepojenie odborných poznatkov a vedeckého prístupu spracovania s praktickými náhľadmi na zvolenú problematiku. Svedčí o tom aj skutočnosť, že autorka hneď v úvode poznamenáva, že zdrojom poznatkov boli aj postoje a názory zástupcov príslušných kompetentných orgánov. Vzájomná súvzťažnosť teoretických

a praktických aspektov je pri tvorbe vedeckej práce vítaná, preto oponent nemá voči takto stanovenému cieľu a postupu prác žiadne výhrady.

Autorka pri spracovaní práce použila metódy typické pre spoločenské vedy, akými sú metódy analýzy (indukcia a dedukcia) a metódy komparácie.

Systematika práce a obsahová stránka práce

Predložená habilitačná práca je rozdelená do troch základných kapitol, avšak vychádzajúc z obsahu práce možno za nosné považovať prvé dve kapitoly. Oponent uvádza, že systematika práce je vhodná, jednotlivé časti tvoria logický celok, autorka postupuje (generálne povedané) od teoretických vedomostí k aplikačným problémom. Výklad je prehľadný a odborne kvalitný, habilitačná práca vydaná vo forme vedeckej monografie vo vydavateľstve Leges sa z pohľadu oponenta vyslovene „*dobře čítá*“.

V prvej časti práce sa autorka zameriava na všeobecnú legislatívnu úpravu rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami, pričom významná časť práce je adresovaná únióvemu právu. Oponent hodnotí pozitívne, že autorka v tejto časti podala zhutnený výklad problematiky, neutiekala sa k obširnému popisu judikatúry Súdneho dvora Európskej únie, ale na vybranej rozhodovacej činnosti demonštrovala podstatu problematiky. Početnosť judikatúry síce mohla byť aj vyššia, avšak oponent na zjemnenie naznačenej kritiky uvádza, že rešpektuje zameranie autorky a sám so sebou polemizuje, či príliš rozkošatená judikatúra by nemala za následok zníženie kvality a najmä logickej postupnosti výkladu. Pre úplnosť sa žiada dodať, že autorka neopomenula ani základný medzinárodný právny rámec zákazu diskriminácie (*kapitola 1.3.1 Rovnaké zaobchádzanie so ženami a mužmi v medzinárodnom kontexte*).

Už v tejto, prevažne teoretickej časti práce autorka umne spája výklad (najmä úniových) právnych predpisov s praktickou aplikáciou, napríklad v súvislosti s prezentovanými štatistikami podaných sťažností na inšpektorát práce z dôvodu rozdielneho zaobchádzania so ženami a mužmi (*s. 33 a nasl, tabuľka 4*).

Oponent sa pri čítaní tejto časti práce zamýšľala nad pohľadom autorky a súčasne preto navrhuje, aby autorka v rámci obhajoby práce, nadväzujúc na kvalitný výklad sekundárneho práva Európskej únie a vnútroštátnej právnej úpravy, stručne zhutnila svoj názor, či považuje právnu úpravu antidiskriminačného zákona za dostatočnú a kompatibilnú s úniovým právom.

Nosná časť práce je obsiahnutá v druhej kapitole so zameraním na postavenie tehotných žien a matiek, ktoré vykonávajú závislú prácu v pracovnom pomere. Autorka veľmi podnetne analyzuje legislatívne pojmy tehotná zamestnankyňa, dojčiaca zamestnankyňa, osamelý zamestnanec. Oponent nepochybuje o dobrej znalosti autorky zo zvolenej problematiky a cíti výrazný autorský vklad, keď autorka na podklade teoretických východísk a judikatúry (*napr. v súvislosti s oznámením tehotenstva, s. 108 a nasl.*), ktorú systematicky včleňuje do textu, podáva kvalitný a ucelený výklad. Poctivá analýza napokon vyúsťuje do konkrétnych návrhov de lege ferenda (*s. 111 a nasl.*).

Autorka pri návrhoch zmeny právnej úpravy využíva aj komparatívnu metódu, najmä s českou právnou úpravou, čo je vzhľadom na spoločne historické korene prirodzené (*kapitola 2.3.4 Vyslanie na pracovnú cestu*).

Oponenta zaujal názor autorky, ktorým vyslovuje, že inzerát „hľadáme čašníka“ je a priori zakázaný, keďže už jeho obsah naznačuje, že sa bude vyberať osoba mužského pohlavia (s. 115 práce). Domnieva sa autorka, že už len samotné znenie takéhoto inzerátu by malo byť inšpekciou práce sankcionované alebo sankcia by mala vyplývať len z konkrétneho konania zamestnávateľa (ak by napríklad do zamestnania napriek zneniu inzerátu vybral ženu a nie muža)?

Tretia kapitola práce je zameraná na mimoprávne otázky, ktoré sú skôr sociologickým náčrtom vzťahujúcim sa k pracovnému uplatneniu žien. Rozsahom ide skôr o marginálnu kapitolu, ktorá však príjemne oživí teoretický právny výklad a vtiahne čitateľa do reálneho života a navodí v ňom viaceré otázky.

Záverom oponent len opakovane konštatuje, že predložená habilitačná práca je na požadovanej vedeckej úrovni a rozhodne je obohatením domácej právnej spisby. Naostatok oponent chce povzbudiť autorku v pokračovaní vedeckej práce v danej oblasti a k písaniu ďalších vedeckých prác.

Formálna stránka habilitačnej práce

Predložená práca spĺňa formálne kritériá určené pre tento druh prác. Citácie sú korektné. Lepšej orientácii vo vedeckej monografii by pomohol vecný register, ktorý absentuje.

Otázky na obhajobu

- 1.) vid' vyššie
- 2.) V práci ozrejmuje materiálny vs. formálny koncept zásady rovnakého zaobchádzania. Domnievate sa, že materiálny koncept je dostatočne pretavený do našej právnej úpravy ?

Záver

Vychádzajúc z vyššie uvedeného posudku

odporúčam

posudzovanú prácu prijať na habilitačné konanie a po jeho úspešnom absolvovaní udeliť JUDr. PhDr. Silvii Treľovej, PhD. vedecko-pedagogický titul **docent/ka** v odbore pracovné právo.

V Košiciach 02. marca 2020

.....
oponent habilitačnej práce